

АНОТАЦІЯ

Семигулін П. К. Організаційне забезпечення ресурсної спроможності регіонів України інструментами державно-приватного партнерства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 - «Публічне управління та адміністрування» (28 – Публічне управління та адміністрування). – Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харків, 2021.

Дисертацію присвячено подальшому розвитку теоретико-методичного забезпечення та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційного забезпечення ресурсної спроможності регіонів України інструментами державно-приватного партнерства.

На основі аналізу взаємозв'язків між поняттями «ресурс», яке широко застосовується в усіх сферах соціально-економічного розвитку регіону, та «потенціал», яке вказує на потенціальну і реальну можливість використання ресурсів для досягнення певних цілей, визначено актуальність формування поняття «ресурсна спроможність» в організації управління регіональним розвитком. Удосконалено визначення сутності та змісту поняття «ресурсна спроможність регіону», що розглядається, як узагальнюючий показник наявних на певній території (в регіоні, громаді) ресурсів, запасів, засобів і джерел. Отримані дані аналізу і оцінки дозволяють характеризувати існуючі обставини та природну здатність території до функціонування, розкривають наявність сприятливих умов для розвитку видів економічної діяльності, що створює додаткові можливості їх подальшого використання.

За результатами дослідження теоретичних засад регіонального управління, встановлено зв'язок між розвитком регіональних теорій та розширенням кола ресурсів і чинників, що на них впливають, від просторових і економічних, що мали значення на початку формування, до соціальних,

екологічних, інноваційних, управлінських, інклюзивних тощо, що є визначальними для сучасного розвитку територій. На цій основі запропоновано класифікацію теорій регіонального розвитку за ознакою «використання ресурсів». Представлена схема взаємозв'язків характеризує процес еволюції формування теорій регіонального розвитку як результат розширення напрямів і сфер функціонування територій на основі все більшого охоплення ресурсів для їх подальшого розвитку.

Проаналізовано законодавче забезпечення щодо управління регіональним розвитком в Україні, яке, наразі, характеризується складністю механізмів і інструментів реалізації, що потребує їх вдосконалення та конкретизації. На основі структуризації за смисловими критеріями, побудовано схему взаємозв'язків між законодавчими положеннями, що формують засади регіонального розвитку, визначають механізми і інструменти їх реалізації на основі врахування пріоритетів місцевого розвитку та використання ресурсної спроможності територій. Зроблено висновок, що законодавче забезпечення використання державно-приватного партнерства за різними напрямами реалізації можна розглядати в якості ефективного інструменту управління ресурсами регіону в Україні.

За підсумками аналізу світового досвіду організації управління регіональним розвитком зроблено висновок, що, в умовах недостатньої спроможності власних ресурсів територій, актуальними стають інвестиційні ресурси (кредитні, грантові, фондові, приватні кошти тощо), залучені як для створення нових соціально-економічних активів, так і для розвитку та покращення спроможності вже існуючих. Обґрунтовано, що одним із ефективних механізмів залучення інвестиційних ресурсів в європейській і світовій практиці, є інструменти публічно-приватного партнерства, які, на основі ефективних і взаємовигідних партнерських відносинах між органами влади, зокрема й муніципального рівня, і приватним сектором, реалізуються з метою формування додаткових ресурсів для реалізації проектів в різних сферах соціально-економічного розвитку.

Узагальнено інформацію щодо множини різних видів ресурсів на основі особливостей їх використання в процесі організації управління регіональним розвитком. Встановлено, що взаємозв'язок між різними видами ресурсів дозволяє залучати додаткові інструменти впливу для їх розвитку. Запропоновано методичний підхід до групування ресурсів за ознаками, який, використовуючи оцінку причинно-наслідкових взаємозв'язків між просторовими, економічними, знаннєвими, управлінськими, соціальними і ресурсами навколишнього середовища, дозволяє визначити і оцінити спроможність як кожного із ресурсів, так і виду в цілому.

Розвинуто методичний підхід до оцінки ресурсної спроможності регіону, що дозволяє на основі аналізу і оцінки всіх ресурсів території, визначити спроможні і неспроможні та, шляхом використання інструментів державно-приватного партнерства, створити умови для їх подальшого розвитку і зростання, враховуючи взаємний вплив одних на інші. На міжрегіональному етапі запропоновано розрахунок системи інтегральних показників для ранжування регіонів за різними показниками ресурсів і їх видами, оцінено стан розвитку регіонів на основі наявних ресурсів. На внутрішньо регіональному етапі застосовано можливості формування SWOT-аналізу інформації по основних видах ресурсів регіону для розподілу їх на спроможні і неспроможні. За результатами використано технологію формування когнітивної карти причинно-наслідкових взаємозв'язків з метою визначення взаємного впливу одних ресурсів на інші, що є актуальним в процесі формування пріоритетів і вибору, на їх основі, інструментів регіонального розвитку.

Сформовано систему окремих показників (статистичних, експертних, аналітичних, технічних, дослідницьких тощо), яка дозволяє характеризувати окремі ресурси і їх види та може бути використана для визначення ресурсної спроможності регіонів в Україні. Проаналізовано ресурсну спроможність регіонів України на прикладі окремо вибраних територіальних ресурсів за ознаками економіка і соціум та зроблено висновок щодо відсутності будь-яких

суттєвих змін протягом тривалого періоду часу. Отримані розрахунки характеризують неефективність управління територіальними ресурсами і їх розвитком, одною із причин чого є не сформованість чіткого організаційного забезпечення на основі встановлення взаємозв'язків та взаємодії між оцінкою спроможності наявних ресурсів, інструментами регіонального розвитку і суб'єктами регіонального управління.

Обґрунтовано доцільність використання інструментів державно-приватного партнерства в процесі формування ресурсної спроможності території і вибору пріоритетів управління регіональним розвитком в Україні. Сформовано схему організаційного забезпечення використання інструментарію державно-приватного партнерства в управлінні регіональним розвитком, що, встановлюючи взаємозв'язки між органами влади і приватними структурами, формує ресурсну спроможність регіону та забезпечує розвиток території й задовольняє інтереси сторін. Запропоновано варіанти послідовної реалізації етапів, а саме моніторингового, аналітичного, інструментального і управлінського, що будуються на основі взаємодії елементів організаційного забезпечення, в залежності від визначення спроможних і неспроможних ресурсів, їх взаємозв'язку між собою та з іншими елементами системи.

Практична реалізація методичного підходу до використання інструментів державно-приватного партнерства у ході формування ресурсної спроможності, на прикладі Харківського регіону, дозволило визначити спроможні і неспроможні ресурси, побудувати мережу взаємозв'язків між ними, оцінити масштаби покриття і всеохопленість сфер життєдіяльності регіону. За результатами, встановлено обмеженість інвестиційного ресурсу, що гальмує розвиток всієї регіональної системи, та запропоновано варіанти залучення інструментів державно-приватного партнерства в різних сферах соціально-економічного розвитку. На основі побудованих когнітивних карт, розглянуто два варіанти впливу використання інструментів державно-приватного партнерства на розвиток ресурсів регіону і покращення їх

спроможності: перший - для додаткового розвитку ІТ-сфери, як спроможного ресурсу, другий – для покращення рівня енергоємності в житлово-комунальній сфері, як неспроможного ресурсу, що в цілому покращує економічний розвиток території та, за рахунок причинно-наслідкових зв'язків, забезпечує соціальний розвиток, який визначається в показниках якості життя населення і, відповідно, впливає на зростання його чисельності.

Практична цінність розробок підтверджується їх застосуванням у діяльності Тростянецької міської ради, зокрема методичний підхід до оцінки ресурсної спроможності регіону, на основі якого отримано інструментарій управління розвитком території, що забезпечує розвиток регіону у цілому й задовольняє інтереси представників бізнесу, населення та влади (довідка № 2080 від 18.11.2021 року) та Мереш'янської міської ради, зокрема організаційне забезпечення використання інструментарію державно-приватного партнерства в управління регіональним розвитком, що включає взаємозв'язки між органами влади і приватними структурами, формує ресурсну спроможність та забезпечує розвиток території, має практичну цінність та може бути впроваджений у ході реалізації реформи децентралізації влади в Україні (довідка № 977/21 від 29.11.2021 року).

Ключові слова: державно-приватне партнерство, організаційне забезпечення, потенціал, регіон, ресурси, ресурсна спроможність, соціально-економічний розвиток, територіальний розвиток, управління регіональним розвитком.

SUMMARY

Semyhulin P. Organizational support of regions resource capacity in Ukraine with the tools of public-private partnership. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 281 – "Public Administration" (28 – Public Administration). – Research Center for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine, Kharkiv, 2021.

The dissertation is devoted to the further development of theoretical and methodical support and the development of practical recommendations for improving the organizational support of the resource capacity of the regions of Ukraine with public-private partnership tools.

Based on the analysis of the relationship between the concepts of "resource", which is widely used in all spheres of socio-economic development of the region, and "potential", which indicates the potential and real possibility of using resources to achieve certain goals, the relevance of the formation of the concept of "resource capacity" in the organization of regional development management is determined. The definition of the essence and content of the concept of "resource capacity of the region" has been improved, which is considered as a general indicator of the resources, reserves, means and sources available in a certain territory (in the region, community). The obtained data of analysis and evaluation allow to characterize the existing circumstances and the natural ability of the territory to function, reveal the presence of favorable conditions for the development of types of economic activity, which creates additional opportunities for their further use.

According to the results of the study of the theoretical principles of regional management, the connection between the development of regional theories and the expansion of the range of resources and factors affecting them was established, from spatial and economic, which mattered at the beginning of the formation, to social, environmental, innovative, managerial, inclusive, etc., which are decisive for the modern development of territories. On this basis, the classification of theories of regional development on the basis of "resource use" is proposed. The presented interconnection scheme characterizes the process of evolution of the formation of regional development theories as a result of expanding the directions and spheres of functioning of territories on the basis of increasing resource coverage for further development.

Legislative support for regional development management in Ukraine is analyzed, which is currently characterized by the complexity of implementation mechanisms and tools that require their improvement and specification. On the basis of structuring according to semantic criteria, a scheme of relations between legislative provisions that form the principles of regional development is built, mechanisms and tools for their implementation are determined on the basis of taking into account the priorities of local development and the use of the resource capacity of territories. It is concluded that legislative support for the use of public-private partnerships in various areas of implementation can be considered as an effective tool for managing the resources of the region in Ukraine.

According to the analysis of the world experience of the organization of regional development management, it was concluded that, in the conditions of insufficient capacity of the territories' own resources, investment resources (credit, grant, stock, private funds, etc.) are relevant both to create new socio-economic assets, and to develop and improve the capacity of existing ones. It is justified that one of the effective mechanisms for attracting investment resources in European and world practice is public-private partnership instruments, which, on the basis of effective and mutually beneficial partnerships between the authorities, including the municipal level, and the private sector, are implemented in order to form additional resources for the implementation of projects in various areas of socio-economic development.

The information on many different types of resources is generalized, taking into account the peculiarities of their use in the process of managing regional development. It is revealed that the relationship between different types of resources makes it possible to attract additional tools of influence for their development. The methodical approach to the grouping of resources according to features is proposed, which, using an assessment of causal relationships between spatial, economic, knowledgeable, managerial, social and environmental resources, allows to determine and evaluate the ability of both each of the resources and the species as a whole.

The methodical approach to assessing the resource capacity of the region is developed, which allows, on the basis of analysis and evaluation of all resources of the territory, to identify capable and incapable and, through the use of public-private partnership tools, to create conditions for their further development and growth, taking into account the mutual impact of some on others. At the interregional stage, the calculation of the system of integral indicators for ranking regions according to various indicators of resources and their types are proposed, the state of development of regions on the basis of available resources are assessed. At the internal regional stage, the possibilities of forming SWOT analysis of information on the main types of resources of the region were applied to distribute them to capable and incapable. Based on the results of analysis, the cognitive map of causal relationships is built in order to determine the mutual impact of resources, which is necessary for forming priorities and choosing relevant regional development tools.

The system of individual indicators (statistical, expert, analytical, technical, research, etc.) is formed, which allows describing individual resources and their types and can be used to determine the resource capacity of regions in Ukraine. The resource capacity of the regions of Ukraine is analyzed on the example of separately selected territorial resources on the grounds of economics and society and concluded that there were no significant changes for a long period of time. The obtained calculations characterize the inefficiency of territorial resource management and their development, one of the reasons for which is the lack of clear organizational support based on establishing relationships and interaction between the assessment of the capacity of available resources, regional development tools and regional management entities.

The expediency of using public-private partnership instruments in the process of forming the territory's resource capacity and choosing priorities for managing regional development in Ukraine is substantiated. The scheme of organizational support for the use of public-private partnership tools in the management of regional development is formed, which, establishing the relationship between authorities and private structures, forms the resource capacity of the region and ensures the

development of the territory and satisfies the interests of the parties. Options for the consistent implementation of stages, namely monitoring, analytical, instrumental and managerial, based on the interaction of organizational support elements, depending on the definition of capable and incapable resources, their relationship with each other and with other elements of the system, are proposed.

The practical implementation of the methodical approach to the use of public-private partnership instruments in the process of resource capacity formation, on the example of the Kharkiv region, allowed to determine capable and incapable resources, to build a network of relations between them, to assess the scale of coverage and the inclusiveness of the spheres of life of the region. According to the results, the limited investment resource hampering the development of the entire regional system is established and options for attracting public-private partnership instruments in various spheres of socio-economic development are proposed. Based on the built cognitive maps, two options for the impact of the use of public-private partnership tools on the development of regional resources and their capacity improvement are considered: the first – for the additional development of the IT sphere as a capable resource, the second – to improve the level of energy intensity in the housing and communal sector, as a failing resource, which generally improves the economic development of the territory and, due to causal relationships, ensures social development, which is reflected the quality of life indicators of the population and, accordingly, affects the growth of its population.

The practical value of the developments is confirmed by their application in the activities of Trostyanets City Council, in particular, the methodical approach to assessing the resource capacity of the region, on the basis of which the tools for managing the development of the territory were obtained, which ensures the development of the region as a whole and satisfies the interests of business representatives, the population and the authorities (Certificate No. 2080 of 18.11.2021) and the Merefa City Council, in particular, organizational support for the use of tools partnerships in regional development management, which includes relations between authorities and private structures, forms resource capacity and

ensures the development of the territory, has practical value and can be used in the implementation of the decentralization reform in Ukraine (Certificate No. 977/21 of November 29, 2021).

Keywords: public-private partnership, organizational support, potential, region, resources, resource capacity, socio-economic development, territorial development, regional development management.

Список публікацій здобувача

Статті у фахових і наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз:

1. Ярошенко І. В., Семигулін П. К. Аналіз сучасного нормативно-правового забезпечення системи публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів в Україні. Бізнес Інформ. 2018. № 10. с. 255 – 261. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-255_261.pdf.

2. Ярошенко І. В., Семигулін П. К. Тенденції розвитку аграрного сектора економіки України в контексті ефективності публічного управління територіальним розвитком. Бізнес Інформ. 2018. № 12. с. 199 – 210. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-12_0-pages-199_210.pdf.

3. Ярошенко І. В., Семигулін П. К. Аналіз принципів стратегічного планування із упровадженням елементів розумних технологій у процес управління місцевим територіальним розвитком в Україні. Бізнес Інформ. 2019. № 12. с. 132 – 139. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-12_0-pages-132_139.pdf.

4. Ярошенко І. В., Семигулін П. К. Нормативно-правове забезпечення публічного управління територіальним розвитком питань формування,

функціонування та розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади. Бізнес Інформ. 2020. № 11. с. 103 – 108. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-11_0-pages-103_108.pdf.

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу:

5. Семигулін П. К. Актуальність визначення видів ресурсів в публічному управлінні регіональним розвитком. Journal of science. Lyon. 2021. №25. URL: http://www.joslyon.com/wp-content/uploads/2021/11/Lyon_25.pdf.

6. Семигулін П. К. Визначення поняття ресурсної спроможності регіону. Norwegian Journal of development of the International Science No 73/2021 VOL.1. URL: https://www.nor-ijournal.com/wp-content/uploads/2021/11/NJD_73_1-31-37.pdf.

Публікації за матеріалами конференцій:

7. Ярошенко І. В., Семигулін П. К. Роль системи моніторингу соціально-економічного розвитку у публічному управлінні країни та регіонів В кн. Конкурентоспроможність та інновації: проблемі науки та практики: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 листопада 2018 року) Харків: ФОП Лібуркіна Л. М. 2018. С. 472-475. URL: https://ndc-ipr.org/media/publications/files/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98_%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9A%D0%A3%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%9E%D0%A1%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%9C%D0%9E%D0%96%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC_%D0%A2%D0%90_%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%87_2018.pdf.

8. Семигулін П. К. Законодавче забезпечення стратегічного планування у публічному управлінні розвитком територій в Україні. Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку : Матеріали доповідей ІХ науково-практичної конференції з міжнародною участю (1 листопада 2020

року). X. : Монограф. 2020. С. 172 – 175. URL: https://adm.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7_2020_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-%D0%B2-%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83.pdf.

9. Семигулін П. К. Аналіз інструментів реалізації регіональної політики в Україні щодо розвитку регіонів (територій) та вирішення їх проблем Наукові та освітні трансформації в сучасному світі: Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (15 липня 2021 року). Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій. м. Чернігів. Суми: ТОВ НВП «Росток А.В.Т.». 2021. С.145-147. URL: https://reicst.com.ua/asp/article/view/19/pc_2021_15_07

10. Семигулін П. К. Взаємозв'язок видів ресурсів в процесі організації управління регіональним розвитком // III Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України» (13 жовтня 2021 року) С. 1097–1101. URL: https://itta.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%BA%D0%B8_%D1%82%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97_%D1%80%D0

%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D0%A3%D0
%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-4.pdf.

11. Семигулін П. К. Інструменти державно-приватного партнерства - інвестиційний ресурс для реалізації регіональної політики в Україні : Матеріали доповідей X науково-практичної конференції з міжнародною участю (1 листопада 2021 року). Х.: Видавництво Іванченка І. С. 2021. С.166-168. URL: https://adm.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/zbirnyk-tez-kh-naukovo-praktychnoi-konferentsii_2021.pdf.